

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Димитър Богданов Масларов, дн

Началник на Клиника по нервни болести,

Университетска Първа МБАЛ „Св. Йоан Кръстител“ – София

Медицински университет – София

Медицински колеж „Йорданка Филаретова“

на дисертационен труд на тема

„КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ ПРИ ПАЦИЕНТИ С ДИСКОВА БОЛЕСТ“

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

**В област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионалното
направление 7.1 медицина и научната специалност „Неврология“,**

на д-р Росица Ганчева Кръстева, докторант задочна форма в докторска програма „Неврология“ (03.01.19), професионално направление 7.1 Медицина, зачислена със заповед № Р-109-254/01.08.2019г. в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна с научен ръководител проф. д-р Ара Гарабед Капрелян, д.м.н.

Д-р Кръстева е отчислена със Заповед № Р-109-301/25.09.2024г. на Ректора на МУ – Варна на основание на доклад с вх. № 102-2213/26.08.2024г. от проф. д-р Силва Петева Андонова-Атанасова – Ръководител катедра „Нервни болести и невронауки“ с решение по протокол № 26/09.09.2024г. на Факултетен съвет и доклад с вх. № 103-4385/11.09.2024г. от проф. д-р Йото Трифонов Йотов, д.м. – Декан на факултет „Медицина“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Съгласно Заповед № Р-109-102/28.01.2025г. на Ректора на МУ – Варна и на основание Протокол № 1/06. 02. 2025г. от първото заседание на Научното жури съм определен за външен член на Научното жури и рецензент, по силата на което представям настоящата рецензия.

Рецензията е изготвена съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за приложение на ЗРАСРБ (ПРЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Обучение и кариерно развитие:

Д-р Росица Ганчева Кръстева е родена през 1972г. в гр. Павликени, завършва средното си образование в гр. Русе, в АЕГ „Гео Милев“ през 1991г.

През 1997г. завършва с много добър успех Медицински университет – Плевен като магистър по специалността „Медицина“ (Диплома за висше образование ОКС „Магистър“, МОН № 000117 серия МИЕН 97, Рег. № 003497/1997 г.)

През 2008г. д-р Кръстева придобива специалност по „Нервни болести“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна (Свидетелство за призната специалност № 2668, Рег. № 013603/20.06.2008, Серия МУВ – 2008). През 2009г. придобива допълнителна квалификация за високоспециализирана дейност в неврологията – електроенцефалография, а през 2015 г. за електромиография и доплерова сонография.

Професионалният път на д-р Кръстева започва през 1998 г. като лекар в Неотложна медицинска помощ и Спешно приемно отделение към Обединена районна болница – Русе. От 2002г. до 2013г. е лекар – ординатор в Първо нервно отделение в МБАЛ Русе. От 2013 до 2014 работи като лекар – ординатор в отделение по кардиология към УМБАЛ Медика Русе, а от 2014 до момента е началник на отделение по нервни болести към УМБАЛ Медика Русе.

От 2019г. е асистент в Русенски университет „Ангел Кънчев“ към Факултет „Обществено здраве и здравни грижи“, Катедра „Здравни грижи“.

Член е на Българското дружество по неврология и на Българския лекарски съюз, член на Управителния съвет на Районната колегия на БЛС – Русе за мандати 2019 – 2021 г. и 2021-2024 г., за мандат 2024-2027 г. е председател на Контролната комисия на РК на БЛС – Русе. Член е на постоянните комисии по Екология и по Здравеопазване и социална политика към Общински съвет, гр. Русе за мандат 2023 – 2027г.

Актуалност и структура на дисертационния труд:

Предоставеният ми за рецензия дисертационен труд е структуриран съгласно приетите у нас стандарти на дисертация за придобиване на ОНС „Доктор“. Разработен е на 178 стандартни страници, структуриран както следва: въведение – 1 стр., литературен обзор – 48 стр., цел, задачи и хипотези – 1 стр., клиничен контингент и методи – 2 стр., собствени резултати и обсъждане – 80 стр., изводи – 3 стр., приноси – 2 стр., библиография – 25 стр. и списък на публикациите, свързани с дисертационния труд – 1 стр. Онагледен е с 94 фигури и 31 таблици. Библиографията съдържа 257 литературни източника, от които 12 на кирилица и 245 на латиница, като над 80 % от цитиранията са от последните 10 години.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от Катедра „Нервни болести и невронауки“ при МУ- Варна с протокол № 8/23.08.2024 от Катедрен съвет.

Литературен обзор:

Темата на дисертационния труд обхваща един важен здравен и социален проблем – качеството на живот на пациентите с дискова болест. В литературния обзор авторът се спира подробно на етиологията, патофизиологията, клиничната картина,

диагностиката и лечението на дискова херния, като се акцентира върху различията в профилите на пациентите, страдащи от неспецифична ниска кръстна болка или болка във врата и тези със специфична причина за болката, дължаща се на дискови хернии. Специално внимание авторът отделя на невропатната болка като значим фактор, който може да повлияе на качеството на живот.

Подчертава се важността от изследване на качеството на живот, свързано със здравето за общественото здравеопазване, като подробно са разгледани инструментите, които се използват с тази цел.

Хипотеза, цел и задачи:

Цел на представения ми за рецензиране дисертационен труд е да се проучи качеството на живот, свързано със здравето на пациенти с дискова болест и неговата връзка с инвалидността, болката и депресията. За постигането ѝ докторантът си поставя следните задачи:

1. Да се изследват качеството на живот, свързано със здравето, интензитета на болката, степента на инвалидност и нивото на депресия при пациенти с дискова болест чрез използването на скали за самооценка.
2. Да се изследва влиянието на някои демографски фактори - пол, възраст и местоживееене.
3. Да се проучи влиянието на локализацията на дисковата патология върху качеството на живот, свързано със здравето, степента на инвалидност, болката и депресията.
4. Да се определи връзката между депресията, болката, инвалидността и качеството на живот, свързано със здравето.

Работните хипотези на автора са следните:

1. Локализацията на дисковата херния, възрастта, полът и местоживееенето повлияват по различен начин качеството на живот.
2. Инвалидността при пациентите с дискова херния има зависимост с локализацията на хернията, пола, възрастта и местоживееенето.
3. Депресията влияе на всички фактори, определящи качеството на живот.
4. Съществува зависимост между болката, депресията и инвалидността.

Целта на дисертационния труд е ясно и точно формулирана, а задачите са структурирани съобразно целта.

Клиничен контингент и методи:

В проучването са включени общо 120 пациенти с дискова херния, на възраст от 18 до 65 г. За целите на изследването пациентите са разделени на групи по пол (64 мъже и 56 жени), възраст (5 възрастови групи), местоживееене (70 градски и 50 селски жители) и локализация на дисковата херния (76 с дискова херния в лумбален отдел и

44 – в шийен отдел). Използван е анкетен метод с общо седем въпросника за самооценка на болката, инвалидността, депресията и качеството на живот, свързано със здравето.

Всички данни са обработени с подходящи статистически методи, което е основание за приемане на получените от проучването резултати и направените изводи.

Провеждането на изследването е одобрено от Комисията по етика на научните изследвания при МУ – Варна с Протокол/Решение № 135/28.09.2023 г.

Собствени резултати и обсъждане:

Резултатите са групирани в шест раздела. В първия раздел са отразени демографските характеристики на изследваните лица, от втори до четвърти раздел са отразени последователно резултатите от изследване на интензитета на болката, нивото на депресия и степента на инвалидност. В петия раздел са отразени резултатите за отделните домейни на качеството на живот, свързано със здравето, изследвано чрез въпросника SF-36, а в шести раздел е представен обобщеният корелационен анализ на резултатите. Всички резултати са подробно анализирани и онагледени с 87 фигури и 31 таблици.

Подробното обсъждане обобщава получените резултати, като ги сравнява с данните от съвременната специализираната литература.

Изводи и приноси:

Съгласен съм с направените от д-р Кръстева изводи:

Установена е силна статистически значима връзка на локализацията на дисковата херния с пола, като по – голяма честота на разпространение на шийната дискова херния има при жените. Лумбалната дискова херния е по – разпространена сред селското население, но установената статистическа връзка е слаба.

Инвалидността няма статистически значима връзка с никой от изследваните фактори – пол, местоживеене, локализация на дисковата херния и възрастта.

Установена е силна статистически значима връзка на местоживеенето с депресията и по – високи нива на депресия сред селските жители.

Доказана е силната статистическа зависимост на пола с перцепцията за болка и по – високи нива на болка при жените.

Депресията и болката са силно взаимно свързани и заедно и оказват силно негативно влияние на всички отделни домейни на менталното и физическото здраве.

Отделните изследвани фактори: пол, възраст, местоживеене и локализация на дискова херния оказват различно влияние на отделните домейни на качеството на живот, свързано със здравето. Физическото функциониране е по – лошо при лумбална дискова херния и при мъжете, ролевият лимит поради емоционални проблеми е по – изразен при жените, при по – възрастните участници и при пациентите с шийна дискова херния, а енергичността е по – слаба при жените, като е установена

статистически значима връзка на пола с този домейн. При оценката на качеството на живот, свързано със здравето е доказано и силното негативно влияние на възрастта върху домейна Общо здраве.

Посочените седем приноси от дисертационния труд са научно – теоретични, с оригинален и потвърдителен характер.

С оригинален характер:

- За първи път у нас е проведено изследване на качеството на живот, свързано със здравето на пациенти с дискова болест сред българска популация.
- За първи път у нас е направен сравнителен анализ на отделните домейни от качеството на живот, свързано със здравето, както и на болката, депресията и инвалидността при отделни групи пациенти в зависимост от локализацията на дисковата херния и от някои социодемографски фактори като възраст, пол и местоживееене.

С потвърдителен характер:

- Доказва се, че дисковата болест оказва негативно влияние върху качеството на живот, свързано със здравето, с по-голямо повлияване на физическото, отколкото на менталното здраве.
- Потвърждава се, че шийната дискова херния е по-разпространена сред женския пол.
- Доказва се, че жените имат по-нисък праг на болка и се установява корелационна зависимост на интензитета на болката с пола.
- Установява се негативна корелационна връзка на възрастта с Общото здраве и с развитието на депресивна симптоматика при пациентите с дискова херния.
- Потвърждава се силната корелационна взаимовръзка на депресията и болката, които заедно и поотделно повлияват в най-голяма степен инвалидността и всички показатели на качеството на живот, свързано със здравето.

По темата на дисертацията докторантът е представила три пълнотекстови научни публикации в периодични научни издания от периода 2021 – 2024 г.

Авторефератът е представен на 118 страници, с по – голям обем от изисквания и отразява подробно основните резултати, постигнати в резултат от научния труд.

Като **препоръка** към д-р Росица Кръстева бих могъл да отправя продължаване на работата по темата на дисертацията, както и по-голяма публикационна активност и участия на Национални и международни конгреси и конференции за представяне на получените резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд представлява собствена разработка на автора. Изведените резултати са с приносен характер за практическата неврология.

Дисертационният труд „Качество на живот при пациенти с дискова болест“ покрива всички наукометрични изисквания на ЗРАСРБ и правилника за РАС на МУ – Варна за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“.

Въз основа на гореизложеното, давам своята положителна оценка на представения дисертационен труд и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на д-р Росица Ганчева Кръстева – задочен докторант към Катедрата по Нервни болести и невронауки на Факултет по медицина при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

24. 02. 2025г.

Гр. София

Рецензент:

Проф. д-р Димитър Масларов, дн

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679